

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ
(1789 - 1848)

ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΙΝΑΚΩΝ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΒΛΑΣ ΣΚΟΠΗΤΡΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1992

Emmanuel-Joseph Sieyès [1748-1836]: *Τί είναι η Τρίτη Τάξη*; [Qu'est-ce que le Tiers-État?, 1789] με την πρώτη έκδοση της χ.ε.

1. Τί είναι η Τρίτη Τάξη; — ΤΟ ΠΑΝ.
2. Τί ήταν Ισαμέ τώρα μέσα στο πολιτικό σύστημα; — ΤΙΠΟΤΕ.
3. Τί απαιτεί; — ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΙ.
[...]

Κεφάλαιο πρώτο. Η Τρίτη Τάξη είναι ένα πλήθος Έθνους.

Τί χρειάζεται για την συντήρηση και την ευημερία ενός Έθνους; Ιδιωτικές εργασίες και δημόσια λειτουργήματα.

Μπορούμε να περικλείσουμε όλες τις ιδιωτικές εργασίες σε τέσσερις ομάδες: 1. Καθώς η γη και το νερό παρέχουν την πρώτη ύλη των αναγκών του ανθρώπου, η πρώτη, στην σειρά των Ιδεών, θα είναι η ομάδα όλων των οικογενειών που είναι συνδεδεμένες με τις εργασίες της Υπαιθρου. 2. Από την πρώτη πώληση των υλών ως την κατανάλωση ή την χρήση τους, ένα νέο εργατικό δυναμικό, λιγότερο ή περισσότερο πολυάριθμο, προσθέτει σ' αυτές τις υλές μία δεύτερη αξία, λιγότερο ή περισσότερο σύνθετη. Η ανθρώπινη φιλοπονία ερχεται έτσι να τελειοποιήσει τις εύλογες της Φύσης, και τώ ακατέργαστο προϊόν διπλασιάζει, δεκαπλασιάζει, εκατονταπλασιάζει την αξία του. Αυτές είναι οι εργασίες της δεύτερης ομάδας. 3. Ανάμεσα στην παραγωγή και την κατανάλωση, καθώς και ανάμεσα στα διάφορα στάδια της παραγωγής, μεσολαβεί ένα πλήθος πρακτόρων, χρησίμων τόσο στους Παραγωγούς όσο και στους Καταναλωτές: είναι οι Εμπόροι, μεγάλοι και μικροί, οι Μεγαλέμποροι που, παραβάλλοντας αδιάκοπα τις ανάγκες των τόπων και των καιρών, αποβλέπουν στο κέρδος από την αποθήκευση και την μεταφορά, οι Μικρέμποροι που αναλαμβάνουν, σε τελική ανάλυση, την πώληση είτε λιανικά είτε χονδρικά. Αυτό το είδος χρήσιμης δραστηριότητας χαρακτηρίζει την τρίτη ομάδα. 4. Πέρα από αυτές τις τρεις ομάδες φιλοπόνων και χρησίμων Πολιτών που απασχολούνται με το κυρίως αντικείμενο της κατανάλωσης και της χρήσης, μέσα σε μία κοινωνία απαιτείται επίσης ένα πλήθος Ιδιωτικές εργασίες ή ασχολίες άμεσα χρήσιμες ή ευχάριστες στο ύποκειμενο. Αυτή η τέταρτη ομάδα περιλαμβάνει από τα πιο διακεκριμένα επιστημονικά και ελευθέρια επαγγέλματα: ως τις ευτελέστερες οικιακές εργασίες.

Αυτές είναι οι εργασίες που στηρίζουν την Κοινωνία. Ποιός τις επωμίζεται; Η Τρίτη Τάξη.

Τά δημόσια λειτουργήματά μπορούν έξισου, στην σημερινή κατάσταση πραγμάτων, να κατανεμηθούν ανάμεσα σε τέσσερις γνωστές επικεφαλίδες, τό Ξίφος, την Τήβεννο, την Έκκλησία και την Διοίκηση. Θά

ήταν περιττή ή λεπτομερής τους εξέταση προκειμένου να δείξουμε ότι ή Τρίτη Τάξη αποτελεί παντού τά δεκαεννέα Εικοστά, με την διαφορά ότι είναι επιφορτισμένη με ό,τι υπάρχει πραγματικά επίπονο, με όλες τις φροντίδες που ή Τάξη των προνομιούχων αρνείται να καταβάλει. Μόνο οι προσοδοφόροι και τιμητικές θέσεις καταλαμβάνονται από μέλη της προνομιούχου Τάξης. Θα της πούμε μπράβο; Για να τό κάναμε, θα ήπρεπε ή Τρίτη Τάξη ή να αρνιόταν να καταλάβει αυτές τις θέσεις ή να ήταν λιγότερο ικανή να ασκήσει τά σχετικά λειτουργήματα. Εξουσία τί συμβαίνει στην πραγματικότητα. Κι ωστόσο τόλμησαν να θέσουν την Τρίτη Τάξη υπό απαγόρευση. Της είπαν: "Οποιοι και να είναι οι υπηρεσίες σου, όποια και να είναι τά χαρίσματά σου, θα προχωρήσεις ως εκεί. Δέν θα ξεπεράσεις τό όριο. Δέν είναι καλό να σου απονέμονται τιμές". Οι σπάνιες εξαιρέσεις — που τις αισθανόμαστε όπως θα όφειλαμε — δέν είναι παρά κοροϊδία, και ή συγκαταβατική γλώσσα που χρησιμοποιείται σ' αυτές τις περιστάσεις, μιά επιπλέον πρόσβολή.

"Αν αυτός ό αποκλεισμός είναι κοινωνικό έγκλημα απέναντι στην Τρίτη, αν είναι αληθινή έχθρα, θα μπορούσαμε τουλάχιστον να πούμε ότι είναι χρήσιμος στην πολιτεία; "Εί δέν γνωρίζουμε τις συνέπειες του μονοπωλίου; αν αποθαρρύνει αυτούς που απορρίπτει, δέν ξέρουμε ότι κάνει λιγότερο αποτελεσματικούς αυτούς που ευνοεί; Δέν ξέρουμε ότι κάθε έργο από τό όποιο απομακρύνεται ό έλεύθερος ανταγωνισμός, θα πραγματοποιηθεί δαπανηρότερα και χειρότερα;

Κατά τον προβιβασμό ενός όποιουδήποτε επαγγέλματος σε προνομία μιας Τάξης που ξεχωρίζει μέσα στους κόλπους των Πολιτών, προσέξαμε καθόλου ότι δέν πρόκειται πια να μισθοδοτηθεί μόνο ό άνθρωπος που εργάζεται, αλλά και όλοι οι μη απασχολούμενοι της ίδιας κάστας, και όλοκληρες οι οικογένειες απασχολούμενων και μή; παρατηρήσαμε ότι από την στιγμή που ή Κυβέρνηση γίνεται κληρονομία μιας ιδιαίτερης τάξης, διογκώνεται άμέσως πέρα από κάθε μέτρο, δημιουργούνται θέσεις, όχι για τις ανάγκες των κυβερνωμένων αλλά για τις ανάγκες των κυβερνώντων, κλπ. κλπ.; πήραμε είδηση ότι αυτή την τάξη των πραγμάτων, που την σεβόμαστε ταπεινά και τολμώ να πω ήλιθίως, την βρίσκουμε, διαβάζοντας την Ιστορία της αρχαίας Αιγύπτου και τις ταξιδιωτικές έντυπώσεις από τις μεγάλες Ινδίες, ποταπή, θηριώδη, ολέθρια για κάθε δραστηριότητα, έχθρική στην κοινωνική πρόοδο, κυρίως εξευτελιστική για τό ανθρώπινο είδος γενικά, και αφόρητη ειδικότερα για τους Εύρωπαίους, κλπ. κλπ.; Όμως πρέπει να εγκαταλείψουμε προβληματισμούς που μεγεθύνοντας τό ζήτημα, φωτίζοντάς το, ίσως, με νέο φώς, θα επιβράδυναν ωστόσο την πορεία μας.

Για δώ άρκει να έχουμε κάνει αντιληπτό ότι ή δθθεν χρησιμότητα μιας προνομιούχου Τάξης για την δημόσια υπηρεσία δέν είναι παρά χίμαιρα: ότι χωρίς αυτήν, κάθε τι τό κοπιαστικό στην έν λόγω υπηρεσία εκτελείται από την Τρίτη Τάξη: ότι χωρίς αυτήν, οι ύψηλότερες θέσεις θα

προνομιούχων
από μέλη της
προνομιούχου Τάξης

από μέλη της
προνομιούχου Τάξης

Κοινωνία
που ζουν κάτω από έναν κοινό νόμο και επιστροφούνται από την ίδια νομοθετική έξουσία, κλπ.

βρίσκονταν σε άπειρος καλύτερα χέρια: ότι θα ήπρεπε φυσιολογικά να είναι ό κληρος και ή ανταμοιβή των ταλέντων και των αναγνώρισμένων υπηρεσιών και ότι αν οι Προνομιούχοι κατόρθωσαν να σφετεριστούν όλα τά προσοδοφόρα και τιμητικά πόστα, αυτό είναι, ταυτόχρονα, μιά άπαισία άδικία για τό σύνολο των Πολιτών, και μιά προδοσία για την πολιτεία.

Ποίος λοιπόν θα τόλμησε να πεί ότι ή Τρίτη Τάξη δέν περιέχει μέσα της όλα όσα χρειάζονται για την συγκρότηση ενός πλήρους έθνους; Είναι σάν ένας άνδρας στιβαρός και εύρωστος με τό έγα του χέρι ακόμα στις άλυσίδες. "Αν του στέβωσαν την Τάξη των προνομιούχων, τό έθνος δέν θα ήταν κάτι λιγότερο αλλά κάτι περισσότερο. Συνεπώς τί είναι ή Τρίτη Τάξη; τό πών, αλλά ένα "πών" σκλαβωμένο, κατ'επισημόνισμένο. Τί θα ήταν χωρίς την Τάξη των προνομιούχων; τό πών, αλλά ένα "πών" άκμαιο και έλεύθερο. Τίποτε δέν μπορεί να κινηθεί χωρίς την Τρίτη Τάξη, όλα θα πηγάζιναν άπειρος καλύτερα χωρίς τις άλλες.

Δέν άρκει που έπισημίναμε ότι οι Προνομιούχοι, όχι μόνο δέν είναι χρήσιμοι στο Έθνος, αλλά και δέν μπορούν; παρά να τό εξασθενίζουν και να τό βλάπτουν; πρέπει επίσης να αποδείξουμε ότι ή Τάξη των Εύγενών βρίσκεται τελείως έξω από την κοινωνική οργάνωση; μπορεί μόν να είναι βάρος για τό έθνος, αλλά δέν θα ήταν ικανή να αποτελέσει μέρος του.

Κατ' αρχήν, είναι άδύνατον να βρούμε θέση για την Κάστα των Εύγενών ανάμεσα σε όλα τά συστατικά στοιχεία ενός Έθνους. Εξώ πώς υπάρχουν άτομα, σε πολύ μεγάλους αριθμούς, που ή άσθενική κράση, ή άνικανότητα, μιά άνιατη όκηνηρία ή ό όχετός των κακών ήθών, τά αποξενώνουν από τις εργασίες της Κοινωνίας. Παντού υπάρχει ή εξαίρεση και ή κατάχρηση πλάι στον κανόνα — και μάλιστα σε μιά τεράστια επικράτεια. Άλλά τουλάχιστον θα συμφωνήσουμε ότι όσο λιγότερες οι καταχρήσεις, τόσο καλύτερα οργανωμένο θεωρείται τό κράτος. Τό χειρότερα οργανωμένο θα ήταν εκείνο όπου όχι μόνο μεμονωμένα άτομα αλλά μιά όλόκληρη τάξη Πολιτών θα έλαμπε διά της άκνησίας της μέσα στην γενική κίνηση και θα κατάφερε να καταναλώνει τό καλύτερο κομμάτι του προϊόντος χωρίς να έχει με όποιοδήποτε τρόπο συμβάλει στην παραγωγή του. Μιά τέτοια τάξη είναι άσφαλώς ξένη προς τό έθνος γάρ στήν άποραία της.

Άλλά και χάρη στα άστικά και πολιτικά της δικαιώματα ή Εύγενής τάξη είναι άλλο τόσο ξένη ανάμεσα μας.

Τί είναι Έθνος; Ένα σώμα Έταίρων που ζουν κάτω από έναν κοινό νόμο και επιστροφούνται από την ίδια νομοθετική έξουσία, κλπ.

Δέν είναι πάνω από βέβαιο ότι ή Τάξη των Εύγενών έχει προνόμια, άπαλλαγές, που τολμώ να άποκαλεί δικαιώματά της, ξεχωρα από τά δικαιώματα του μεγάλου σώματος των Πολιτών; Έτσι τά άστικά της

δικαιώματα την κάνουν από μόνα τους έναν λαό χωριστό μέσα στο μέγα Έθνος. Πρόκειται κυριολεκτικά για imperium in imperio.

Όσο για τα πολιτικά της δικαιώματα, κι αυτά χωριστά τα άσκει. Έχει τους δικούς της αντιπροσώπους, που κατά κανένα τρόπο δεν είναι πληρεξούσιοι των Λαών. Το σώμα των Εκπροσώπων της συνεδριάζει χωρία· κι ακόμα κι αν συνερόχταν στην ίδια αίθουσα με τους Αντιπροσώπους των άλλων Πολιτών, δεν παύει να ισχύει ότι η αντιπροσωπεία της είναι ουσιαστικά διαφοροποιημένη και χωριστή: είναι ξένη προς το Έθνος, κατ' αρχήν λόγω της αρχής της, έφ' όσον η έντολή της δεν εκπορεύεται από τον Λαό: έπειτα λόγω του αντικειμένου της, έφ' όσον συνίσταται στην προάσπιση όχι του γενικού συμφέροντος, αλλά του ειδικού συμφέροντος.

Η Τρίτη Τάξη λοιπόν περιλαμβάνει όλα όσα ανήκουν στο Έθνος και δε, τι δεν είναι Τρίτη, δεν μπορεί να θεωρηθεί μέρος του Έθνους. Τι είναι ή Τρίτη Τάξη; ΤΟ ΠΑΝ.

Κεφάλαιο πέμπτο. Τι θα έπρεπε να κάνουμε. Αρχές προς αυτή την κατεύθυνση.

Σε κάθε ελεύθερο Έθνος —και κάθε Έθνος οφείλει να είναι ελεύθερο— δεν υπάρχει παρά ένας νόμος περάτωσης των διαφωνιών που χειρνοται σχετικά με το σύνταγμα. Δεν είναι σε Προκρίτους που πρέπει να προσφύγουμε, είναι στο ίδιο το Έθνος. Αν στερούμαστε συντάγματος, πρέπει να φτιάξουμε ένα: μόνο το Έθνος έχει αυτό το δικαίωμα. Αν έχουμε σύνταγμα, όπως επιμένουν ορισμένοι να διατείνονται, και σύμφωνα μ' αυτό η εθνική Συνέλευση είναι διαιρεμένη, κατά τους Ισχυρισμούς τους, στις τρεις αντιπροσωπείες των τριών Τάξεων των Πολιτών, τίποτε δεν μας εμποδίζει τουλάχιστον να δούμε ότι υπάρχει, από την πλευρά μιας από αυτές τις Τάξεις, μία διαμαρτυρία τόσο έντονη, ώστε να είναι αδύνατον να κάνουμε ένα βήμα παρακάτω αν δεν την κρίνουμε. Λοιπόν, ποιός είναι αρμόδιος να αποφανθεί για παρόμοιες διαμφισβητήσεις;

Ένα ζήτημα αυτού του χαρακτήρα δεν μπορεί να φαίνεται αδιάφορο παρά μόνο σ' εκείνους που λογαριάζουν ελάχιστα, προκειμένου περί κοινωνικών υποθέσεων, τα δίκαια και φυσικά μέσα, εκτιμώντας αντίθετα τις τεχνητές εκείνες μεθόδους, λίγο ή πολύ άδικες, λίγο ή πολύ περιπλοκές, που συνιστούν παντού την φήμη των λεγομένων δημοσίων ανδρών, των μεγάλων πολιτικών. Όσο για μας, δεν πρόκειται να βγούμε από την ηθική· αυτή πρέπει να ρυθμίζει όλες τις σχέσεις που συνδέουν τους ανθρώπους, μεταξύ τους, με το ιδιωτικό τους συμφέρον, και με το συμφέρον τους το κοινό ή κοινωνικό. Αυτή είναι αρμόδια να μας πει τι θα έπρεπε να κάνουμε: και τελικά μόνο αυτή μπορεί να τό

-125-

Ηθική

Η Κοινωνία

Κοινωνία

Από την κοινωνία γεννιέται η πολιτική

πει. Πρέπει πάντα να επανερχόμαστε στις άπλες αρχές της, πιο Ισχυρές από όλες τις προσπάθειες της Ιδιοφύτας.

Ποτέ δεν θα κατανοήσουμε τον κοινωνικό μηχανισμό, αν δεν λάβουμε τον κόπο να αναλύσουμε μία κοινωνία σαν να ήταν μία συνηθισμένη μηχανή, να μελετήσουμε ξεχωριστά κάθε της μέρος, και να επανασυνδέσουμε έπειτα στην φαντασία μας όλα τα μέρη, τό ένα κατόπιν του άλλου, ώστε να συλλάβουμε τις συγχροδίες τους και να άκούσουμε την γενική άρμονία που οφείλει να προκύψει. Δεν υπάρχει ανάγκη, έδώ, να υπεισέλθουμε σε ένα τόσο εκτεταμένο έργο. Αλλά καθώς πρέπει κανείς να είναι πάντα άσφης —και ποτέ δεν είναι όσο διαλέγεται άνευ αρχών—, θα παρακαλέσουμε τουλάχιστον τον Αναγνώστη να λάβει υπόψη του τρεις εποχές στον σχηματισμό μιας πολιτικής κοινωνίας — η διάκριση των οποίων θα οδηγήσει, σε αναγκαίες διασαφηνίσεις.

Στην πρώτη εποχή βλέπει κανείς έναν μικρό ή μεγάλο αριθμό μεμονωμένων ατόμων που επιθυμούν να ένωθούν. Μ' αυτό και μόνο τό γεγονός, συγκροτούν ήδη ένα Έθνος: έχουν όλα τα σχετικά δικαιώματα: δεν απομένει πλέον παρά να τα άσκησούν. Αυτή η πρώτη εποχή χαρακτηρίζεται από τό παιχνίδι των ατομικών θελήσεων. Δικό τους έργο είναι ο συνεταιρισμός: είναι η αρχή [origine] κάθε έξουσίας.

Η δευτέρα εποχή χαρακτηρίζεται από την δράση της κοινής θέλησης. Οι έταίροι θέλουν να δώσουν συνοχή στην ένωσή τους: θέλουν να εκπληρώσουν τον σκοπό της, συσκέπτονται λοιπόν, και έρχονται σε συμφωνία μεταξύ τους σχετικά με τις δημοσίες ανάγκες και τα μέσα για την ικανοποίησή τους. Βλέπουμε ότι έδώ η έξουσία ανήκει στο Κοινό. Βέβαια οι ατομικές θελήσεις εξακολουθούν να είναι η αρχή της, και να αποτελούν τα συστατικά της στοιχεία· αν όμως θεωρούνταν μεμονωμένα, η έξουσία τους θα ήταν μηδενική. Δεν υψίσταται παρά μέσα στο σύνολο. Η κοινότητα χρειάζεται μία κοινή θέληση: χωρίς την ένσθητα της θέλησης, δεν θα κατόρθωνε ποτέ να αποτελέσει ένα δλον που να θέλει και να ενεργεί. Είναι έξισου βεβαίό ότι αυτό το δλον δεν έχει κανένα δικαίωμα που να μίν ανήκει στην κοινή θέληση.

Αλλά άς διασχίσουμε τις χρονικές αποστάσεις. Οι έταίροι είναι πια τόσο πολλοί και καταλαμβάνουν μία περιοχή τόσο εκτεταμένη ώστε να μη μπορούν να άσκησιν εύκολα την κοινή τους θέληση οι Ιδιοι. Τι κάνουν; Άποσπούν όλα όσα είναι αναγκαία για την επιτήρηση και την αντιμετώπιση των δημοσίων υποθέσεων, και την άσκηση αυτού του τιμήματος της εθνικής θέλησης —κατά συνέπεια, και της έξουσίας—, την εμπιστεύονται σε ορισμένους ανάμεσά μας. Έτσι μπαίνουμε στην τρίτη εποχή, δηλαδή στην εποχή μιας κυβέρνησης που άσκειται μέσω πληρεξουσίων. Άς παρατηρήσουμε πάνω σ' αυτό μερικές αλήθειες. 1. Η κοινότητα δεν άπεμπολεί τό δικαίωμα της θέλησης: είναι η αναπαλλοτρίωτη Ιδιοκτησία της: δεν μπορεί παρά να αναθέσει, άπλώς, την άσκησή του. [...] 2. Το σώμα των αντιπροσώπων δεν μπορεί καν να έχει την πλή-

ρη άσκηση του δικαιώματος. Η κοινότητα, από την συνολική της έξουσία, δέν μπορεί να του εμπιστευθεί παρά μόνο εκείνο τό τμήμα πού είναι αναγκαίο γιά τήν διατήρηση τής καλής τάξης. Τίποτε περιττό δέν δίνεται εδώ. 3. Δέν απόκειται λοιπόν στό σώμα των αντιπροσώπων να διαταράξει τά όρια τής έξουσίας πού του εμπιστεύθηκαν. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι αυτή ή εύχρεία θά ήταν αντιφατική προς τόν έαυτό της.

Διακρίνω τήν τρίτη εποχή από τήν δεύτερη, στό ότι δέν είναι πιά ή πραγματική κοινή θέληση πού ενεργεί, είναι μιά αντιπροσωπευτική κοινή θέληση. Της ανήκουν όμο ανεξίτηλα χαρακτηριστικά: άς τό επαναλάβουμε 1. Αυτή ή θέληση δέν είναι πλήρης καί άπεριορίστη στό σώμα των αντιπροσώπων· δέν είναι παρά ένα μέρος τής μεγάλης εθνικής κοινής θέλησης. 2. Οι εκπρόσωποι δέν τήν άσκοϋν καθόλου σάν δικούς τους δικαιώματα, είναι τό δικαίωμα άλλου· ή κοινή θέληση άσκειται κατ' ανάθεσιν, τίποτε περισσότερο.

Αφήνω γιά τήν ώρα ένα πλήθος σκέψεων· στις όποιες θά μάς οδηγούσε αρκετά φυσιολογικά τό παραπάνω διάγραμμα, καί προχωρώ προς τόν στόχο μου. Τό ζητούμενο είναι να μάθουμε τί πρέπει να έννοούμε λέγοντας πολιτικό σύνταγμα μιας κοινωνίας, καί να επισημάνουμε τίς ακριβείς του σχέσεις με τό ίδιο τό Έθνος.

Είναι αδύνατον να δημιουργήσουμε ένα σώμα με κάποιο σκοπό, άν δέν του δώσουμε μιά οργάνωση, μορφές καί νόμους πού θά τό διευκολύνουν να εκπληρώσει τίς λειτουργίες γιά τίς όποιες θέλησαμε να τό προορίσουμε. Αυτό είναι, ό,τι αποκαλούμε τό σύνταγμα του σώματος. Είναι προφανές ότι χωρίς σύνταγμα δέν μπορεί να υπάρξει. Είναι επίσης προφανές ότι κάθε κατ' ανάθεσιν Κυβέρνηση όφείλει να έχει τό σύνταγμα της· καί ό,τι ίσχύει γιά τήν Κυβέρνηση γενικά, ίσχύει επίσης γιά όλα τά μέρη πού τήν συνθέτουν. Έτσι τό σώμα των Αντιπροσώπων, στό όποιο ανατέθηκε ή νομοθετική έξουσία ή ή άσκηση τής κοινής θέλησης, δέν υπάρχει παρά με τόν τρόπο ύπαρξης πού τό Έθνος θέλησε να του δώσει. Δέν είναι τίποτε χωρίς τίς συστατικές του μορφές· δέν ενεργεί, δέν καθοδηγείται, δέν επιβάλλεται παρά χάρις σ' αυτές.

Σ' αυτή τήν ανάγκη τής οργάνωσης του σώματος τής Κυβέρνησης, άν θέλουμε να υπάρχει ή να ενεργεί, πρέπει να προσθέσουμε τό συμφέρον πού έχει τό Έθνος· να μή μπορεί ποτέ ή έξουσιοδοτημένη δημόσια έξουσία να αποβεί επικλήμα σ' αυτούς πού τήν έξουσιοδοτούν. Από εδώ απορρέει ένα πλήθος πολιτικών προφυλάξεων πού έχουν αναμειχθεί στό σύνταγμα, καί πού είναι ακριβώς ουσιαστικοί γιά τήν κυβέρνηση κανόνες, δίχως τούς όποιους ή άσκηση τής έξουσίας θά γινόταν προβληματική. [...]

Αλλά ός μάς πει κάποιος σύμφωνα με ποιές απόψεις, σύμφωνα με ποιό συμφέρον θά μπορούσαμε να δώσουμε ένα σύνταγμα στό ίδιο τό Έθνος, τό Έθνος υπάρχει πρό των πάντων, είναι ή αρχή των πάντων.

*η κοινή θέληση
η αντιπροσωπευτική*

Κυβέρνηση

Η θέλησή του είναι πάντα νόμιμη, είναι ο ίδιος ο Νόμος. Πριν απ' αυτό καί υπεράνω του δέν υπάρχει παρά τό φυσικό δικαίο. [...]

Είδαμε πώς τό σύνταγμα γεννιέται στην δεύτερη εποχή. Είναι σαφές πώς δέν αφορά παρά στην Κυβέρνηση. Θά ήταν γελοίο να υποθέσουμε ότι τό Έθνος δεσμεύεται τό ίδιο, με τούς τύπους ή με τό σύνταγμα πού επέβαλε στους έντολοδόχους του. Αν είχε χρειαστεί, γιά να γίνει Έθνος, ένας θετικός τρόπος ύπαρξης, δέν θά είχε υπάρξει ποτέ. Τό Έθνος σχηματίζεται με μόνο τό φυσικό δικαίο. Η Κυβέρνηση, αντίθετα, δέν μπορεί να ανήκει παρά στό θετικό δικαίο. Τό Έθνος είναι όλα· μπορεί να είναι, από μόνο τό γεγονός ότι είναι. Δέν εξαρτάται καθόλου από τήν θέλησή του να αποδώσει σάν έαυτό του λιγότερα ή περισσότερα δικαιώματα από όσα ήδη έχει. Στην πρώτη του Έποχή, έχει όλα τά δικαιώματα ενός Έθνους. Στην δεύτερη εποχή, τά άσκει· στην τρίτη, τά άσκει μέσω των αντιπροσώπων του, πού αναλαμβάνουν ό,τι είναι αναγκαίο γιά τήν διατήρηση καί τήν τάξη τής κοινότητας. Αν βγούμε από αυτή τήν ακολουθία απλών ιδεών, θά περιπέσομε αναγκαστικά από ότοπο σε ότοπο.

Η Κυβέρνηση δέν άσκει πραγματική έξουσία παρά μόνο έφ' όσον είναι συνταγματική· δέν είναι νόμιμη παρά μόνο στον βαθμό πού είναι πιστή στους νόμους πού της επιβλήθηκαν. Η εθνική θέληση, αντίθετα, δέν έχει άλλη ανάγκη από τή πραγματικότητα της ώστε να είναι πάντα νόμιμη, είναι ή αρχή κάθε νομιμότητας. [...]

E

Διακήρυξη τών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη
[Déclaration des droits de l'homme et du citoyen, 26.8.1789]

Οι αντιπρόσωποι του Γαλλικού Λαού, συγκροτημένοι σε Έθνική Συνέλευση, θεωρώντας ότι η άγνοια, η λήθη ή η καταφρόνηση τών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι τά μόνα αίτια τών δημόσιων δεινών και της διαφθοράς τών κυβερνήσεων, αποφάσισαν να εκθέσουν σε μιὰ επίσημη διακήρυξη τά φυσικά, αναπαλλοτριώτα και ιερά δικαιώματα τού ανθρώπου, ώστε αϊτή ή Διακήρυξη, με μιὰ διαρκή παρουσία ενώπιον όλων τών μελών τού κοινωνικού σώματος, να τούς θυμίζει αδιάκοπα τά δικαιώματα και τά καθήκοντά τους, ώστε οι Πράξεις της νομοθετικής Έξουσίας και εκείνες της εκτελεστικής Έξουσίας, καθώς θά μπορούν ανά πάσαν στιγμήν να παραβάλλονται με τόν σκοπό κάθε πολιτικού θεσμού, να είναι σεβαστότερες: ώστε οι απαιτήσεις τών πολιτών, θεμελιωμένες στό εξής σε αρχές απλές και αναμφισβήτητες, να στρέφονται πάντοτε πρὸς τήν τήρηση τού Συντάγματος και τήν εὐτυχία όλων.

Κατά συνέπεια, ή Έθνική Συνέλευση αναγνωρίζει και διακηρύσσει, παρόντος τού Υπερέτατου Όντος και υπό τήν αλγίδα του, τά ακόλουθα Δικαιώματα τού Ανθρώπου και τού Πολίτη:

1. Οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ελεύθεροι και ίσοι ως πρὸς τά δικαιώματα· οι κοινωνικές διακρίσεις μόνο στήν κοινή ωφέλεια μπορούν να θεμελιώνονται.
2. Στόχος κάθε κοινωνικής Ένωσης είναι ή διατήρηση τών φυσικῶν και ἀπαράγραφων δικαιωμάτων τού ανθρώπου· αὐτά τά δικαιώματα είναι ή ελευθερία, ή ιδιοκτησία, ή ασφάλεια και ή αντίστασή στήν καταπίεση.
3. Ἡ ἀρχή (principe) κάθε κυριαρχίας ἐναπόκειται οὐσιαστικά στό Ἔθνος. Κανένα σῶμα, κανένα άτομο δέν μπορεί να ἀσκήσει ἐξουσία πού να μήν ἀπορρέει ρητά ἀπό αὐτό.
4. Ἡ ελευθερία συνίσταται στό να μπορεί κανείς να κάνει ὅλα ὅσα δέν βλάπτουν τούς ἄλλους. Ἐτσι ή ἀσκηση τών φυσικῶν δικαιωμάτων κάθε ἀνθρώπου δέν έχει ἄλλα ὄρια παρά μόνο εκείνα πού ἐξασφαλίζουν στήν ὑπόλοιπα μέλη της κοινωνίας τήν ἀπόλαυση τών ἰδίων δικαιωμάτων. Αὐτά τά ὄρια μόνο διά νόμου μπορούν να καθοριστοῦν.
5. Ὁ νόμος δέν έχει τὸ δικαίωμα να ἀπαγορεύει παρά μόνο τίς πράξεις ἐκείνες πού βλάπτουν τήν κοινωνία. Ὅ,τι δέν ἀπαγορεύεται διά νόμου δέν μπορεί να ἐμποδιστεῖ, και κανείς δέν μπορεί να ἐξαναγκαστεῖ να κάνει ὅ,τι ὁ νόμος δέν ὀρίζει.
6. Ὁ νόμος είναι ή ἐκφραση της γενικής θέλησης. Ὅλοι οι πολίτες έχουν τὸ δικαίωμα να συμμετέχουν, είτε αὐτοπροσώπως είτε με τούς ἀντιπροσώπους τους, στήν διαμόρφωσή του. Πρέπει να είναι ὁ ἴδιος γιά ὅλους είτε προστατεύει είτε τιμωρεῖ. Ὅλοι οι πολίτες, ὄντας ἴσοι ἐνώπιόν του, είναι ἐξίσου δεκτοί σε ὅλα τά δημόσια ἔξωματα, θέσεις και ὑπηρεσίες, ἀνάλογα με τήν ικανότητά τους, και χωρίς ἄλλες διακρίσεις πέρα ἀπό ἐκείνες τών ἀρετῶν και τών προσόντων τους.

- 2-
7. Κανένας ἄνθρωπος δέν μπορεί να κατηγορηθεῖ, να συλληφθεῖ ή να κρατηθεῖ παρά μόνο σε περιπτώσεις πού καθορίζει ὁ νόμος, και σύμφωνα με τούς τύπους πού ἐπιβάλλει. Ὅσοι προκαλοῦν, διευκολύνουν ή ἐκτελοῦν αὐθαίρετες διαταγές πρέπει να τιμωροῦνται· ἀλλά κάθε πολίτης πού καλεῖται ή συλλαμβάνεται ἐν ὄνόματι τού νόμου πρέπει ἀμέσως να ὑπακούσει ἀντιστεκόμενος, ἐνοχοποιεῖ τόν ἑαυτό του.
 8. Ὁ νόμος πρέπει να ἐπιβάλλει μόνο τίς ποινές ἐκείνες πού είναι αὐστηρά και προφανῶς ἀναγκαῖες, και κανείς δέν μπορεί να τιμωρηθεῖ παρά σύμφωνα με νόμο πού έχει θεσπιστεῖ και δημοσιευτεῖ πρὶν ἀπό τὸ ἀδίκημα, και πού ἐφαρμόζεται νόμιμα.
 9. Ἐφ' ὅσον κάθε ἄνθρωπος θεωρεῖται ἄθωος μέχρι να κηρυχθεῖ ἐνοχος, διὰν κρίνεται ἀπαραίτητο να συλληφθεῖ, κάθε περιττή αὐστηρότητα, πέρα ἀπό τήν ἀναγκαῖα γιά τήν ἀσφάλειά του, θά πρέπει να ἀπαγορεύεται κατηγορηματικά ἀπό τόν νόμο.
 10. Κανένας δέν θά πρέπει να παρενοχλεῖται γιά τίς ἀπόψεις του, ἀκόμα και γιά τίς θρησκευτικές του ἀπόψεις, ὑπό τόν ὄρο δι' ή ἐκφρασή τους δέν διασαλεύει τήν δημόσια τάξη πού ἐγκαθιδρύσε ὁ νόμος.
 11. Ἡ ἐλεύθερη ἐκφραση της σκέψης και της γνώμης είναι ἕνα ἀπό τά πολυτιμότερα δικαιώματα τού ἀνθρώπου· κάθε πολίτης μπορεί να μιλάει, να γράφει, να δημοσιεύει ἐλεύθερα, ὑπό τόν ὄρο δι' είναι ὑπεύθυνος γιά τήν κατάχρηση αὐτῆς της ἐλευθερίας σε περιπτώσεις πού καθορίζει ὁ νόμος.
 12. Ἡ ἐγγύηση τών δικαιωμάτων τού ἀνθρώπου και τού πολίτη καθιστᾶ ἀναγκαῖα μιὰ δημόσια δύναμη· αὐτή ή δύναμη ὅμως θεσμοθετεῖται πρὸς ὄφελος ὅλων και ὄχι πρὸς τὸ εἰδικὸ ὄφελος ἐκείνων στους ὁποίους ἀνατίθεται.
 13. Γιά τήν διατήρηση της δημόσιας δυνάμεις και γιά τίς δαπάνες της διοικήσεως, μιὰ κοινή εἰσφορά είναι ἀπαραίτητη· πρέπει να κατανεμηθεῖ ἐξίσου σε ὅλους τούς πολίτες ἀνάλογα με τά μέσα πού διαθέτουν.
 14. Οι πολίτες έχουν τὸ δικαίωμα να ἐπιβεβαιώνουν οι ἴδιοι ή μέσω τών ἀντιπροσώπων τους τήν ἀναγκαιότητα της δημόσιας εἰσφοράς, να δίνουν ἐλεύθερα τήν συγκατάθεσή τους, να ἐπιβλέπουν τήν χρήση της, και να προσδιορίζουν τίς ἀναλογίες, τήν κατανομή, τήν εἰσπραξη και τήν διάρκειά.
 15. Ἡ κοινωνία ἔχει τὸ δικαίωμα να ἀπαιτεῖ ἀπό κάθε δημόσιο φορέα ἀπολογισμό της διαχειρισῆς του.
 16. Κάθε κοινωνία στήν ὅποια δέν ἐξασφαλίζεται ή ἐγγύηση τών δικαιωμάτων οὔτε ἔχει ὀριστεῖ διαχωρισμός τών ἐξουσιῶν, δέν έχει καθόλου σύνταγμα.
 17. Καθώς ή ἰδιοκτησία είναι ἀπαραβίαστο και ἱερό δικαίωμα, κανένας δέν μπορεί να τήν στερηθεῖ, ἐκτός ἐάν ή δημόσια ἀνάγκη, νόμιμα ἐπιβεβαιωμένη, είναι προφανές δι' τὸ ἀπαιτεῖ, και ὑπό τόν ὄρο της ἀπονομῆς προηγουμένως μιὰς δίκαιης ἀποζημίωσης.